

MUZEJSKO DRUŠTVO IN NJEGOVI DEDIČI

STO LET ORGANIZIRANEGA DELOVANJA ZGODOVINARJEV IN LJUBITELJEV ZGODOVINE NA PTUJU

BOJAN TERBUC

Muzejsko društvo na Ptuj 1893-1914

Kulturno zgodovinsko bogastvo Ptuja in oklice je narekovalo sistematično in strokovno odkrivanje in hranjenje gradiva. Začetki take dejavnosti so vezani na Simona Povodna in njegov muzej na prostem iz leta 1830. Zanimanje za ptujske starine pa je naraščalo in veliko izkopanin je romalo na tuje. Zato so na Ptuj začeli razmišljati o lastnem muzeju. Prva prizadevanja v 70-ih in 80-ih letih 19. stoletja niso rodila sadov, ker ni bilo mogoče pridobiti potrebnih prostorov. Leta 1893 pa je pripravljalni odbor, ki ga je zbral slikar in ptujski profesor Rudolf Gaupmann, ustanovil Muzejsko društvo na Ptuj. Društvena pravila, ki jih je napisal Gaupmann, so bila odobrena 25. maja 1893.¹ Ustanovni občni zbor društva je bil 3. avgusta 1893. Prvi odbor so sestavljali predsednik Josip Ornig, podpredsednik Martin Cilenšek, tajnik Max Ott, blagajnik Joseph Gspaltl in člani Wilhelm Blanke, Josef Krupička in Raimund Sadnik.²

Najpomembnejša naloga društva je bila ustanovitev muzeja. Leta 1894 je občina prepuštila društvu za potrebe muzeja prostore v nekdanji vojaški transportni hiši poleg gimnazije. Leta 1895 je Franc Ferk prenesel svojo bogato zbirko iz Gomilice (Gamlitz) na Ptuj. Njegova zbirka je postala osnova muzeju. Tako je Ptuj dobil Mestni Ferkov muzej. Franc Ferk je v teh letih tudi vodil društvo, vendar je kasneje zaradi sporov z županom Ornigom izstopil in Ptuj zapustil.³ Podrobneje je obdelala ustanovitev muzeja in značilnosti zbirk Marjeta Ciglencečki v publikaciji, ki jo je izdalo Zgodovinsko društvo na Ptuj 90-letnici.⁴

Razen muzeju je društvo pred 1. svetovno vojno največ pozornosti posvečalo arheološkim izkopavanjem. To delo je rodilo bogate sadove, posebnost veliki pomen pa ima odkritje treh mitrejev. Izkopavanja so bila na visoki strokovni ravni, k čemur so pripomogli tudi strokovnjaki iz Gradca in Dunaja. Od domačinov pa velja omeniti Viktorja Skrabarja. Društvo je za svoje delo potrebovalo precejšnja denarna sredstva. Ta je dobivalo iz različnih virov, kot so prispevki članov, članarine, subvencija, volila in prispevki dunajske cen-

tralne komisije za umetnost in kulturne spomenike. Število članov se je v letih pred prvo svetovno vojno gibalo od 81 leta 1894 do 108 leta 1909.⁵ Muzejsko društvo je bilo pred prvo svetovno vojno nemško usmerjeno, uradovanje je potekalo v nemškem jeziku. Vendar je društvo s svojim delovanjem ohranjalo slovensko kulturno dediščino in postavilo temelje temu, kar pomeni danes Ptuj na kulturno-zgodovinskem področju.

Muzejsko društvo na Ptuj med obema vojnama

Med prvo svetovno vojno je delo v društvu nekoliko zamrlo, po prevratu pa je leta 1919 ponovno oživelo. Dobilo je nov odbor, ki mu je predsedoval gimnazijski ravnatelj Fran Vajda. Štelo je okrog 150 članov. V tem času ni dobivalo nobene zunanje podpore, zato je moralo svoje delovanje precej omejiti, zlasti pri izkopavanjih.⁶ Društvo je bilo pretežno slovensko, vendar je njegova večnacionalna sestava še povzročala določena trenja. Najtežji pretres se je zgodil leta 1923. Drugi tajnik društva Mlakar je takrat podpisal Spomenico ptujskih Slovencev: odbor društva je na pobudo dr. Travnarja ta podpis obsodil, občni zbor pa je izglasoval, da podpis odobrava in se temu postopku priključuje. Vendar je odbor na naslednji seji ponovno obsodil podpis in sklep občnega zbora. Travner je namreč menil, da je resolucija materialno neveljavna, ker da je društvo znanstveno in se ne sme spuščati v politiko. Društvo ne more zastopati samo ptujskih Slovencev, ker so v njem tudi Nemci. Ta resolucija naj bi bila žaljenje prejšnjega odbora, pa tudi žalitev članov nemške narodnosti.⁸ Odbor je nato z enim vzdržanim glasom (Mlakar) odstopil. Na naslednji seji, 2. maja 1923, pa je odbor svoj odstop preklical, potem ko je sprejel naslednji sklep: Resolucije se ne pošlje pokrajinski upravi, ker so se politične razmere spremenile.

Leta 1921 je imelo društvo 215 članov. Muzejsko društvo je bilo včlanjeno pri naslednjih društvih: Zgodovinsko društvo v Mariboru, Historischer Verein v Gradcu, Umetnostno-zgodovinsko društvo v Ljubljani in Verein von Alttertumsfreunden der Rheinlande v

Bonnu.¹⁰ Veliko pozornosti je posvetilo nadaljnemu opremljanju III. mitreja. Izdalo je tudi razglednico s podobo mitreja. Čuvar mitreja je ob objektu dobil stanovanje. Predsednik društva Fran Vajda je leta 1922 odšel na novo delovno mesto v Beograd. Predsedniško funkcijo je zato prevzel podpredsednik Adolf Gailhofer. To leto je bil izvoljen za častnega člana društva ustanovitelj ptujskega muzeja prof. Franc Ferk, ki je tudi obiskal Ptuj. Predaval je »o nalogah arheološke in narodnoznanstvene vede«.¹¹

Poleti 1922 je dr. Abramič na Ptuj dokončal rokopis Voditelja skozi Petovio. Društvo je takoj začelo s pripravami na izdajo tega dela, vendar so visoki stroški izdajo preložili v leto 1925. Leta 1922 je Muzejsko društvo na Ptuj dobilo slovensko verzijo društvenih pravil, iz katerih je razbrati, da so bile najpomembnejše naloge društva:

- upravljanje mestnega Ferkovega muzeja in knjižnice,
- dopolnjevanje muzejskih zbirk,
- spodbujanje zanimanja za zgodovino, posebno za zgodovino Ptuja in Slovenije,
- ohranitev zgodovinskih in umetniških spomenikov.

Člani društva so lahko bili redni, dopisni in častni. Društveni odbor so volili za dobo treh let. Tri člane odbora je volila ptujska občina. Omeniti velja, da je bilo poslovanje društva v prvih povojnih letih dvojezično.¹² Leta 1923 je društvo zelo slovesno proslavilo 30. obletnico. Na proslavo so prišli številni gostje iz domovine in tujine. Osrednji prireditvi sta bili otvoritev III. mitreja (odkrit l. 1913) in slavnostna seja, na kateri je V. Skrabar opisal društveno zgodovino. Društvo je tudi založilo izdajo ponatisa Spominskih listov iz ČZN, posvečenih F. Raispu. Na Ptuj je bil še sestanek jugoslovanskih arheologov, ki so mu prisostvovali dunajski, praški in graški gostje. M. Abramič je ob jubileju poklonil društvu Vodnik po Petoviu. Kot smo že omenili, so Vodnik natisnili leta 1925 v nemškem in slovenskem jeziku (prevedel A. Sovre). Za kritje stroškov izdaje se je društvo zadolžilo pri Ljubljanski kreditni banki in ptujskih denarnih zavodih. Predsednik društva je bil v tem času Fran Kotnik. Sredi dvajsetih let je bila urejena tudi knjižnica društva. Uredil jo je Anton Smodič, delo pa je dokončal leta 1927. Muzej v prostorih gimnazije je bil zelo na tesnem. Zato si je društvo prizadevalo, da bi pridobilo nove prostore. A. Smodič piše o prostorski stiski muzeja: »Muzej ima krasne zbirke, kakor narodopisne, priropisne, zbirko slik itd., ki so sedaj tako tesno natrpani v ozkih prostorih, da to ni več muzej, ampak skladišče. V obširnih prostorih dominikanskega samostana bi pa prišle vse te zbirke do polne veljave«.¹³ O preselitvi v dominikanski samostan so razmišljali že leta 1920, saj je bila takrat zgradba

Mestni Ferkov muzej v prostorih gimnazije pred I. svetovno vojno, iz zbirke F. Goloba

prazna. Toda vojaštvo se je ponovno naselilo vanj in za nekaj let je up splaval po vodi.¹⁴ Sedaj pa je poslopje kupila mestna občina. Prostore so adaptirali in restavriral (dr. France Stelè) in opravili nekaj arheoloških izkopavanj. (dr. B. Saria in V. Skrabar). Muzejske zbirke so selili v nove prostore od 12. do 19. julija, pod vodstvom V. Skrabarja, otvoritev novega muzeja pa je bila ob praznovanju 35. obletnice, v času od 3. do 5. novembra 1928. Predsednik društva je tega leta postal dr. Josip Komljanec. Društvo je štelo 191 rednih in 11 častnih članov.¹⁵

V naslednjih letih je posvečalo največ pozornosti urejanju in dopolnjevanju muzejskih zbirk. Leta 1931 so uredili križne hodnike nekdanjega dominikanskega samostana. M. Sternen je restavriral močno poškodovane gotske freske v severnem in vzhodnem križnem hodniku, restavriran pa je bil tudi gotski Laibov oltar. Vodnik so dopolnili s ponatisom članka dr. M. Abramiča Natpisi iz starega Poetovija, ki je izšel v ČZN. Leta 1933 je društvo praznovalo 40. obletnico. Ob tej priliki je izšla slavnostna številka ČZN. Proslava je bila 19. novembra 1933: obogatil jo je dr. F. Stelè s predavanjem o ptujskih najdbah in odkritjih v zadnjih petih letih. Sredi tridesetih let je društvo posvetilo večjo pozornost svoji knjiž-

nici in arhivu. Več let je knjižnica živetarila v pretesni sobi. Zagato je razrešila občina, ki je društvu prepustila štiri prostore nekdanjega zimskega refektorija samostana. V prvem je bila pisarna, v dveh knjižnica, v zadnjem pa arhiv. V muzeju so na novo uredili zbirko glasbil. Odbor muzejskega društva so leta 1935 sestavljali predsednik dr. J. Komljanec, podpredsenik V. Skrabar, tajnik A. Smodič, blagajnik F. Alič, odborniki dr. A. Remec, U. Peček in J. Gorup, namestniki F. Stiplovšek dr. I. Šalamun in Habe. Zastopniki mesta pa so bili župan L. Jerše, dr. Fermevc in P. Pirich.¹⁶ Blagajnik Alič v tem času toži, da število članov društva pada, meni, da zaradi zniževanja uradniških plač. Vendar se je v letu 1937 stanje izboljšalo, saj se je v društvo vključilo 40 novih članov. Zato Smodič ugotavlja, da daje to upanje, »da stopa Muzejsko društvo v Ptuj v novo življenje«. ¹⁷ Muzejsko društvo si je v tem obdobju prizadevalo obogatiti arheološke zbirke (izkopavanja na Panorami, za mestnim pokopališčem, latensko grobišče v Stojncih, Zg. Hajdini,...). Na novo so uredili numizmatično zbirko, krepili so narodopisno zbirko in knjižnico (l. 1937 120 novih del, med njimi tudi Dalmatinova Biblija). Mestna ptujška občina je arhivu prepustila starejši mestni arhiv, V. Skrabar pa gradivo o arheoloških izkopavanjih. 8. oktobra 1937 je odbor sklenil, da se ustanovi na Ptuj Vinarski muzej. V ta namen je občina društvu odstopila vodni stolp.

Leta 1938 je umrl Viktor Skrabar, dolgolet-

ni podpredsednik društva in eden najbolj aktivnih članov, neumoren arheolog in urejevalec muzejskih zbirk. Skrabarjeva vdova Marija je njegovo bogato knjižnico z nad 1000 deli podarila Muzejskemu društvu. Leta 1940 je bil na Ptuj 2. kongres slovenskih zgodovinarjev. Za to priložnost je društvo načrtovalo otvoritev Vinarskega muzeja, zaradi pomanjkanja denarja pa je ureditev zbirke prestavilo v naslednje leto, vendar je vojna te načrte prekrižala. Februarja 1941 je odbor društva določil ukrepe za zavarovanje zbirk pred letalskimi napadi, 21. marca pa je bil zadnji občni zbor pred vojno. Obolelega predsednika J. Komljanca je zamenjal F. Alič.¹⁸

Muzejsko društvo na Ptuj 1945-56

Med 2. svetovno vojno je tudi Ptuj utrpel precejšnjo škodo na kulturnozgodovinskih objektih, najtežjo pomeni porušitev cerkve Sv. Petra in Pavla v minoritskem samostanu. To je rana, ki še danes ni zaceljena. Poškodovani pa so bili tudi drugi objekti. 15. septembra 1945 so se sestali bivši odborniki in člani Muzejskega društva Alič, Remec, Smodič, Gorup, Peček in dr. Fermevc in sklenili, da se delo društva obnovi. Za 19. oktober 1945 so sklicali občni zbor, na katerem so izvolili novi odbor, ki mu je načeloval Franc Stiplovšek. tajnik je ostal Anton Smodič, blagajnik pa Josip Gorjup. Anton Smodič, ki je na zboru poročal o stanju v muzeju, je ugotovil, da so muzejske zbirke ostale nepoškodovane, so pa v

Mestni Ferkov muzej v zgradbi nekdanjega dominikanskega samostana leta 1931, iz zbirke F. Goloba

velikem neredu. Največ škode je utrpela zgradba Vinarskega muzeja, ki ima poškodovano streho.¹⁹

Muzej so deloma odprli že 3. februarja 1946. Ustanovo so pestili kadrovski, finančni in predvsem prostorski problemi. Na sejah odbora in občnih zborih društva so redno razpravljali o tem, iskali najboljše rešitve in pošiljali predloge državnim institucijam. Namesto rešitev so največkrat dobivali le obljube. Tako Smodič ugotavlja: »Vse naše tozadevne prošnje za prostore in prevozno sredstvo so ostale brez odgovora. Vsled tega odklanjam vsako odgovornost za nastalo škodo ali uničenje predmetov.«²⁰ Vinarski muzej, prvi v Jugoslaviji, je bil končno odprt 26. oktobra 1946. Med vojno je bilo v prostorih muzeja skladišče orožja in municije, ob zavezniškem bombardiranju pa je bila poškodovana streha. Tako je vinarska zbirka v vodnem stolpu lahko zaživela šele po osvoboditvi.

Muzejsko društvo je v prvih povojnih letih skrbno spremljalo delo muzeja in mu po svoji moči pomagalo. Upravnik A. Smodič je na vsaki seji odbora poročal o delu muzeja. Tako je društvo v veliki meri vplivalo na strokovno delo, pa tudi na organiziranost te institucije. Odbor društva je na seji 15.3.1948 sprejel stališča o sistematizaciji muzejstva na Ptuju. Predlagal je, naj ima muzej skupno upravo, sestavljajo pa naj ga tri samostojne ustanove:

1. Mestni Ferkov muzej (ime samo po tradiciji)
2. Kulturno-zgodovinski muzej na ptujskem gradu

3. Vinarski muzej

Ptujski muzej naj pokriva področje ptujskega okraja in dela Slovenskih goric, ki gravitira na Ptuj.²¹ Ta predlog je potrdil tudi občni zbor društva. Muzejsko društvo na Ptuju je bilo precej samostojno in ni trpelo pretiranega političnega vpliva od zunaj. Leta po drugi svetovni vojni seveda niso bila najbolj naklonjena taki usmeritvi. Prva trenja so se pokazala ob nameri, da bi društvo pristopilo kot sekcija v Zgodovinsko društvo za Slovenijo. Na občnem zboru 23. marca 1948 tega niso sprejeli, pač pa je društvo priporočilo vstop svojim članom kot posameznikom. Toda že na seji odbora 14. novembra 1948 je novi upravnik muzeja Franjo Baš ponovno predlagal vključitev v Zgodovinsko društvo za Slovenijo, o čemer je potem odločal izredni občni zbor, 8. decembra 1948. Navzočih je bilo 24 članov, ki so sprejeli odločitev o priključitvi. Novo ime društva se je glasilo: Muzejsko društvo podružnica Zgodovinskega društva za Slovenijo.²²

1. maja 1949 je bila odprta kulturno-zgodovinska zbirka na gradu, vendar še ne v celoti, saj še ni bilo urejeno drugo nadstropje, kjer je bila načrtovana galerija, prav tako pa še ni bila pripravljena postavitve v oddelku NOB (odprt 22. julija 1945). Odbor je večkrat razpravljal tudi o usodi ruševin cerkve pri minoritskem samostanu. Predlagali so več rešitev, od restavracije ostankov do popolne odstranitve ruševin in izgradnje novega objekta na isti lokaciji. V slabem stanju je bil tudi marsikateri zaščiten objekt v starem mestnem

Del muzejskih zbirk v križnem hodniku leta 1936, iz zbirke F. Goloba

Ptuj, Muzej

jedru. Zato je društvo v letih 1950/51 izdelalo obširen elaborat o stanju zaščiteneh objektov v mestu in ga dostavilo Urbanističnemu svetu in Zavodu za spomeniško varstvo, čigar zaupnik je bilo. To je bilo največ, kar je lahko storilo, saj ni imelo sredstev za zaščito spomenikov na Ptuj. Več let si je tudi prizadevalo, da bi se razrešili problemi neprimernih sosedov muzeja v dominikanskem samostanu. Poleg stanovalcev, ki niso našli najboljšega sožitja z muzejem, sta muzejske prostore posebno ogrožala dva proizvodna obrata – mizarstvo in mehanična tkalnica. Obrata sta se izselila šele v petdesetih letih, nakar se je muzej lahko razširil.

Poleg muzeja sta iz Muzejskega društva na Ptuj nastali še dve kulturni instituciji, najprej Študijska knjižnica, ki je od ustanovitve 1948. do leta 1969 delovala v prostorih muzeja v dominikanskem samostanu, nato pa še Zgodovinski arhiv Ptuj. Slednji je zaživel kot samostojna ustanova leta 1955, ko je bil nastavljen prvi arhivar A. Klasinc. Obe instituciji sta dobili materialno osnovo v fondih Muzejskega društva.

Leta 1951 je postal predsednik društva Karel Šepec, tajnik Franjo Gumilar in blagajnik Uroš Peček. Tudi 60-letnico je društvo primerno obeležilo. Na Ptuj je bilo ob tej obletnici 8. zborovanje slovenskih zgodovinarjev. Muzejsko društvo je po zgledu celjskih zgodovinarjev izdalo Ptujski zbornik. 18. septembra

1953 je bila slavnostna seja društva, na kateri so bili razglašeni novi častni člani dr. Jože Potrč, dr. Milko Kos, Dušan Kveder, dr. Josip Korošec in prof. Fran Baš.²³

Zanimivo je, da so v teh letih prirejali občne zборе v različnih krajih (Borl, Ormož, Štatemberg in Ivanjkovci), to pa zato, ker je želelo društvo svoje delo čimbolj popularizirati. Značaj društva se je začel spreminjati. strokovno delo so vedno bolj prevzemale strokovne ustanove in naziv Muzejsko društvo ni več izražal dejanske vsebine društvenega dela. Zato so na seji odbora 21. januarja 1956 predlagali, da se društvo preimenuje v Zgodovinsko društvo, podružnica Zgodovinskega društva Slovenije. Odbor je imenoval tričlansko komisijo, ki so jo sestavljali K. Šepec, J. Maučec in U. Peček, z nalogo, pripraviti nova društvena pravila.²⁴

Zadnji občni zbor Muzejskega društva in prvi Zgodovinskega društva je bil 13. oktobra 1956. Tako se je končalo bogato obdobje Muzejskega društva na Ptuj. Društvo je izvrstno opravilo naloge, ki so si jih zastavili ustanovitelji leta 1893. Verjamemo, da snovalci društva niso mislili, da bodo njihova prizadevanja obrodila tako bogate sadove, pa tudi, da mora biti Ptuj prav društvu hvaležen, da so mnogi kulturno-zgodovinski predmeti ostali doma in da smo jih Ptujčani tudi primerno predstavili javnosti.

Predavanje dr. Jaroslava Šašla ob mestnem stolpu 20. oktobra 1982, foto Stanko Kosi, iz arhiva Zgodovinskega društva Ptuj

Zgodovinsko društvo na Ptuju 1956-92

Prva seja odbora Zgodovinskega društva je bila 18. oktobra 1956. Predsednik je postal Karel Šepec, podpredsednik Jože Maučec, tajnica Ljudmila Meze in blagajnik Uroš Peček. Društvo si je zastavilo širok program, ki naj bi ga izvajale naslednje sekcije:

- arheološka (Bernarda Perc)
- etnografska (Ljudmila Meze)
- sekcija NOB (Vida Rojic)
- zgodovinsko-literarna (Jože Maučec)
- sekcija za domoznanstvo (Franjo

Gumilar)²⁵

Društvo je želelo delati na znanstveni osnovi s ciljem raziskovanja zgodovine ptujskega okraja, posebno pozornost pa je želelo posvetiti pouku zgodovine. K društvenemu delu so nameravali pritegniti predvsem učitelje na terenu in ljudi, ki jih zanima zgodovina. Toda široko zasnovani cilji se niso povsem uresničili. Še najboljše je delala sekcija za domoznanstvo, ki si je zastavila obsežno nalogo - izdajo priročnika za domoznanski pouk. V ta namen so začeli zbirati gradivo po posameznih šolskih okoliših, vendar dela niso končali. Nekateri sodelavci so prispevke dokončali (Lešnik - Dravsko polje, Trstenjak - okolica Ormoža, Emeršič - Spodnje Haloze, Hajžer - Središče ob Dravi), drugod pa se je zatikalo.²⁶

Leta 1957 je imelo društvo 97 članov. Žal pa je društveno delo nekoliko zamiralo. Predsednik Šepec pravi, »da je društvo nekako prenehalo z delom zaradi nekaterih neprijetnih stvari, ki so jih imeli člani upravnega odbora, tako da so izgubili veselje do delovanja v društvu.«²⁷ Članica upravnega odbora Bernarda Perc je celo menila, naj Zgodovinsko društvo na Ptuju kar ukinejo, saj po njenem mnenju po ukinitvi okraja ni več potrebno. Upravni odbor se ni sestel skoraj leto dni. Stanje se je izboljšalo po drugem občnem zboru, ki je bil 26. junija 1959 v Svetinjah. Zanimiva je ugotovitev Franja Gumilarja o vzrokih zmanjšane zanimanja za društvo. Po njegovem je vzrok »v preimenovanju iz muzejskega v zgodovinsko. Ljudje so se prej zanimali za muzej, na katerega so vsi ponosni in so rade volje sodelovali. Sedaj pa izjavljajo, kaj bodo v zgodovinskem društvu, če niso zgodovinarji.«²⁸ Torej preimenovanje društva ni ostalo brez posledic. Zgodovinsko društvo se je le s težavo ponovno afirmiralo med ljudmi. Ima pa društvo zasluge za uveljavitev pomembne manifestacije na Ptuju. Leta 1956 so na pobudo Draga Hasla začeli priprave na prvo kurentovanje, ki so ga uvedli februarja 1960. Tega leta se je društvo precej ukvarjalo s kurentovanjem, saj je želelo, da bi Ptuj dobil osrednjo pustno prireditev v Sloveniji, ki bi predstavljala vse bogastvo pustnih običajev.

Od 1961 do 1978 ni ohranjenega gradiva o delovanju društva. Po ustnih pričevanjih

(Adalbert Slekovec in dr. Ljubica Šuligoj) je društvo v tem času organiziralo predvsem strokovna predavanja in ekskurzije. Sredi sedemdesetih let pa je povsem zamrlo. Zato so premoženje prenesli na Pokrajinski muzej Ptuj.²⁹

Leta 1978 je nekaj zagnanih posameznikov sklenilo obuditi Zgodovinsko društvo na Ptuju. Sejo iniciativnega odbora je sklicala Kristina Šamperl. 3. oktobra 1978 je bil izredni občni zbor, na katerem so sprejeli pravila in izbrali izvršni odbor. Predsednica društva je postala Truda Burjan, tajnica Kristina Šamperl, blagajničarka pa Erika Kysela. Člani odbora so bili Zvonimir Kralj, Vida Rojic, Vida Topolovec, Ljubica Šuligoj, Franc Fideršek in Marjana Jevremov. Samoupravno delavsko kontrolo so sestavljali Adalbert Slekovec, Beno Belšak, Minka Rajh. Društvo si je zastavilo naslednje naloge: organiziranje zbiranja gradiva, sodelovanje s prispevki v lokalnih glasilih in izdajanje Ptuskega zbornika. Za vsako leto si je zastavilo tudi podroben delovni načrt, ki pa običajno ni bil v celoti realiziran. Največ pozornosti je posvečalo strokovnim predavanjem, ki so jih imeli domači strokovnjaki in gostje (npr. dr. Sergij Vrišer, dr. Jože Korošec, dr. Jaroslav Šašel in drugi).

Posebej se je Zgodovinsko društvo v prvi polovici 80-ih let posvečalo novejši zgodovini, da bi ohranilo čimveč pričevanj o teh časih. Organiziranih je bilo več razgovorov - okroglih miz, ki jih je vodila dr. Ljubica Šuligoj. Leta 1981 je namreč društvo sodelovalo pri izdaji knjige Skozi viharje v lepšo bodočnost. Ob predstavitvi tega dela, aprila 1981, je vzniknila ideja, da bi bilo potrebno zbrati pričevanja udeležencev predvojnih dogodkov in tako nadoknaditi pomanjkanje virov. Tako je prišlo do organizacije srečanja, na katerem so se zbrali predvojni ptujski komunisti in aktivisti. V naslednjih letih je bilo še več podobnih pogovorov, posvečenih posameznim osebnostim iz NOB. Društvo je v tem času izdalo tudi nekaj publikacij, kot so Vodnik po sledovih boja za socializem in narodno osvoboditev v Ptujem okraju, leta 1982; Muzejsko društvo v Ptuju 1893-56, Zgodovinsko društvo v Ptuju 1956-83, leta 1983; Potrčevo veliko izročilo, leta 1984 in Spoznavanje krajevnih zgodovine ob kulturnozgodovinskih spomenikih ptuskega Pokrajinskega muzeja.³⁰

Leta 1983 je društvo praznovalo devetdesetletnico. Na svečanem občnem zboru je bil pisatelj Ivan Potrč imenovan za častnega člana, priznanje za dolgoletno delo v društvu pa so dobili Karel Šepec, Vida Rojic in Adalbert Slekovec. Namesto Kristine Šamperl-Purg je mesto predsednika prevzel Vlado Horvat.

Društvo se je večkrat odzvalo tudi na problematiko odnosa do kulturne dediščine na Ptuju. Leta 1981 je protestiralo proti

spreminjanju zazidalnega načrta, ki je predvideval novogradnje ob tretjem mitreju, opozarjalo na problematiko gradov Turnišče in Ravno polje, Prešernove ulice,... Že leta 1978 si je postavilo za eno prioritetenih nalog izdajo Ptujskega zbornika 5. To nalogo je uspelo realizirati šele v letih 1984 do 1986, in to s precejšnjimi težavami. Namesto poleti 1985 je zbornik izšel spomladi 1986. Ob zborniku je izšla tudi obsežna bibliografija Ptujca.³¹

Tudi v drugi polovici osemdesetih let je društvo največ pozornosti posvečalo organizaciji strokovnih ekskurzij in predavanj. Število članov je naraščalo in doseglo število 240. Veliko zanimanja so člani pokazali predvsem za ekskurzije. Leta 1988 mu je uspelo izdati nov Vodnik po Ptuj in okolici. Tega leta je bilo na Ptuj tudi 24. posvetovanje slovenskih zgodovinarjev. Leta 1989 je Ivana Lovrenčiča na mestu predsednika Zgodovinskega društva zamenjal Bojan Terbuc. Delo društva je tudi v zadnjih letih potekalo po ustaljenih tirnicah. V tem času smo organizirali predavanja nekaterih znanih slovenskih zgodovinarjev (dr. M. Stiplovšek, dr. T. Ferenc, dr. M. Ževart in dr. J. Pleterski), več predavanj pa so imeli tudi člani društva. Vsako leto organiziramo po dve ekskurziji, ki se ju udeleži veliko članov.

Naslednje leto bo društvo praznovalo jubilej 100-letnico, ki jo bomo zaznamovali na več načinov. Eden pomembnejših je tudi ta številka Kronike. O načrtih društva v prihodnosti je nevhvaležno govoriti, saj je pričujoči pregled društvene zgodovine pokazal, da bodo

člani in izvršni odbor morali nadaljevati bogato tradicijo Muzejskega in Zgodovinskega društva.

OPOMBE

1. Zgodovinski arhiv Ptuj (ZAP), fond muzejskega društva (MD), šk. št. 5, signatura I-5/2, — 2. A. Smodič, Muzejsko društvo v Ptuj, Spominski listi septemberskih dogodkov, Ptuj 1933, str. 16, — 3. M. Šamperl-Purg, 90-let plodnega delovanja muzejskega in nato zgodovinskega društva v Ptuj, Muzejsko društvo v Ptuj 1893-1956, Ptuj 1983, str. 3, — 4. M. Ciglencečki, Muzejsko društvo v Ptuj in muzejske zbirke, navedeno delo, str. 10-21, — 5. Isto kot 3, str. 5, — 6. Letno poročilo muzejskega društva v Ptuj, ČZN 16 l. 1921, str. 126, — 7. ZAP MD, šk. št. 8, signatura I-6/3, — 8. Isto kot 7, — 9. Isto kot 7, — 10. Isto kot 6, ČZN 17 l. 1922, str. 55, — 11. Isto kot 6, ČZN 18 l. 1923, str. 62, — 12. ZAP MD, šk. št. 5, signatura I-5/2, — 13. Isto kot 6, ČZN 23 l. 1928, str. 99, — 14. Isto kot 10, str. 56, — 15. Isto kot 6, ČZN 24 l. 1929, str. 254, — 16. Isto kot 6, ČZN 30 l. 1935, str. 128, — 17. Isto kot 6, ČZN 32 l. 1938, str. 126, — 18. Isto kot 7, signatura I-6/5, — 20. Isto kot 18, — 21. Isto kot 7, signatura I-6/6, — 22. Isto kot 21, — 23. Isto kot 21, — 24. Isto kot 21, — 25. ZAP MD, šk. št. 10, signatura I-9/1, — 26. Isto kot 25, — 27. Isto kot 25, — 28. Isto kot 25, — 29. Od leta 1976 dalje smo uporabili gradivo arhiva Zgodovinskega društva v Ptuj, — 30. Ljubica Šuligoj, Spoznavanje krajevne zgodovine ob kulturnozgodovinskih spomenikih ptujkega pokrajinskega muzeja, Ptuj 1984 (ponatis iz ČZN 50 št. 1, str. 122-136), — 31. Jakob Emeršič, Gradivo za bibliografijo Ptujca in okolice, Ptuj 1985.

